

Somut Kültürel Varlıklar (Doğal Alanlar, Arkeolojik Alanlar, Tarihi Alanlar, Dini Alanlar, Tarihi Eserler, Modern Eserler, El Sanatları, Müzeler)

KIRKLARELİ

Doğal Alanlar

Kırkırelı'nde turizm açısından değır taşıyan mağara, karstik şekiller, vadiler ve sahiller bulunmaktadır. Bunlar arasında en çok bilineni Dupnisa Mağarası'dır. Karstik bölgede suyun kireçtaşlarını eritmesi sonucu meydana gelen mağara, Demirköy İlçesi Sarpdere Köyü yakınlarındadır. Mağaranın içinde, kireçtaşının su ile erimesiyle oluşan dikit ve sarkıtlar vardır. Mağara 3200 metre uzunluğundadır. Kırkırelı Müze ve Kültür Müdürlüklerince düzenlenip bir bölümü ziyarete açılan Dupnisa'ya Demirköy'e gidiş yolunda Velika köprüsünden sola ayrılan asfalt yolla gidilebildiği gibi Demirköy'den, Merkez İlçeden de, bakımlı yollarla varılabilir.

İçinde su olan mağara aydınlatılmış olup yarasalarca barınak olarak kullanılmaktadır. Çökerek oluşan mağara, 1. derecede doğal sit alanıdır ve görevlilerce korunmaktadır. Mağarayı yılda yaklaşık olarak 40 bin kişi ziyaret etmektedir.

Kırkırelı ve çevresinde Dupnisa Mağarası'na benzer şekilde oluşmuş keşfedilmeyi bekleyen onlarca karstik mağara ve girintiler bulunmaktadır. "Yıldız Dağları Biyosfer Projesine" göre bunlardan bazılarını şu şekilde sıralanabilir: *Bağlar Mağarası* (Sergen-Vize), *Bezirgan Mağarası* (Sivrilere Köyü - Demirköy), *Bostanlıklarla Mağarası* (Kışlacık Köyü - Vize), *Çatalyol Subatari Mağarası* (Avcılar - Demirköy), *Dupnisa Mağra Sistemi* (Sarpdere köyü - Demirköy), *Kale-1 Mağarası* (Çukurpınar Köyü - Kırkırelı), *Kale-2 Mağarası* (Çukurpınar Köyü - Kırkırelı), *Kale-3 Mağarası* (Çukurpınar Köyü - Kırkırelı), *Kıyıköy Mağarası* (Sergen - Vize), *Kızılağaç Mağarası* (Kızılağaç - Vize), *Kızlar Mağarası* (Sarpdere - Demirköy), *Kovantaşı Mağarası* (kışlacık Köyü - Vize), *Kozarka Mağarası* (Çukurpınar - Kırkırelı), *Kurudere (Ağıl) Mağarası* (hamidiye - Vize), *Kurudere (Domuzdere) Mağarası* (Balkaya - Vize), *Mermer Mağarası* (Sivrilere Köyü - Demirköy), *Ocak Mağarası* (Sergen - Vize), *Pestilin Mağarası* (Evrenli - Vize), *Tirfez Mağarası* (Sergen - Vize), *Uzuntarla Mağarası* (Sergen - Vize), *Yenesu Mağarası* (Balkaya - Vize), *Yeşillik Mağarası* (Armağan - Vize).

Yenesu Mağarası, Vize'nin Balkaya Köyü'nde bulunmakta olup, 1.620 metre uzunluğundadır. Trakya'nın üçüncü büyük mağarasıdır. Yenesu'nun iç görünüşleri son derece güzel, her türden damlataşlar (sarkıt, dikit, sütun duvar damlataşları, damlataş havuzları ve makarnalar) ile kaplıdır. Damlataş havuzu veya göllerin üzerine saçaklar şeklinde inen veya tabanından yükselen bu şekiller mağaraya sihirli bir hava kazandırmıştır.

Kırkliireli deniz ve kum konsepti üzerine kurulabilecek bir turizm çeşidine de oldukça müsait bir il olarak ön plana çıkmaktadır. Kırkliireli'nin Demirköy ve Vize ilçeleri sınırlarında 56 km. uzunluğunda Karadeniz'de kıyısı bulunmaktadır. Demirköy ilçesi, İğneada Beldesine bağlı Beğendik Köyü, Türkiye'nin Karadeniz'in batısında yer alan son yerleşim yeridir. Hemen karşısında Bulgaristan'a ait Rezova isimli yerleşim yeri bulunmaktadır.

Vize'ye 47 km mesafede Kışlacık Köyü sınırları içerisinde Panayır İskelesi Plajları bulunmaktadır. 200 metre uzunluğu, 20 metre genişliği, berrak denizi, ince kumu ve etrafı tamamen ormanlarla kaplı muhteşem doğa manzarasıyla Panayır İskelesi turizm için değerlendirilmeyi ve ıslah edilmeyi beklemektedir.

Deniz turizminde Demirköy'e bağlı İğneada beldesi ve Vize'ye bağlı Kıyıköy beldeleri son yıllarda önemli sayıda ziyaretçiyi yöreye çekmektedir. Bu yörelerde çok yıldızlı konsept otellerden ev pansiyonculuğuna, kamu tesislerinden kamping alanlarına kadar birçok seçenek mevcuttur. Bu kıyı şeridi boyunca denize girilebilecek birçok bakir alan bulmak mümkündür. Bunlardan başlıcaları; Beğendik Köyü Kumsalı, İğneada Kumsalları, Panayır İskelesi Koyu, Poliçe Koyu, Kıyıköy (Midye) kumsalı vb. Bu kumsal alanlarında gelen turistlerin ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri sosyal alanlar, barınma imkânları, yeme-içme tesisleri bulmak mümkündür.

Nehirler

Kırkliireli İli ve çevresinde küçükü büyüü birçok akarsu, doğal göl, gölet, yapay göl (baraj) ve sulak alan mevcuttur, ancak turizm amaçlı kullanılabilir sulak alan varlığı sınırlıdır. Bölgede termal kaynak bulunmamaktadır. Bu bölümde sadece turistik değer taşıyan ve turistlerin ilgisini çekebilecek nitelikte oluşumlar dikkate alınmıştır. Ancak turistik değer taşıma ihtimali olmasa da bazı belli başlı nehir ve göllerde de bahsedilmesi uygun görülmüştür.

Ergene Nehri: Trakya denildiğinde ilk akla gelen nehirlerden birisi olan Ergene Nehri, Yıldız Dağları'ndan doğar. Bu dağlardan doğan birçok dereyle birleşir. Alpullu-Pehlivanköy arasında Hayrabolu Deresi'nin katılmasıyla daha da büyür. Edirne topraklarında Meriç'le birleşir. Bol yağışlı yıllarda karların da erimesiyle taşarak tarım arazilerine ve yerleşim alanlarına büyük ölçüde zarar verir. Yazın suları azalır. Ergene son yıllarda Çerkezköy, Çorlu, Lüleburgaz'daki sanayi kuruluşlarının kimyevi atıklarıyla büyük ölçüde kirlenmiştir.

Mert Gölü: Demirköy İlçesi'nde ve İğneada'nın 1 km güneyinde, Koca Göl olarak da bilinen bu göl, Deringeçit Deresi'nin zamanla denizi doldurması ile oluşmuş bir lagün gölüdür. Göl, doğusunda bulunan Karadeniz'den bir kum seddesi ile ayrılmıştır. Ancak suların yükselmesi ile birlikte zaman zaman denizle birleşmektedir. Kuzeyi İğneada yerleşim alanı, batısı ve güneyi Istanca Dağları ile çevrilidir. Bu bölgedeki ormanlık alanlar, yağışların bol olduğu özellikle ilkbahar ve sonbaharda sular altında kalmaktadır. Bu nedenle bölge Mert Longozu (Koca Longoz) olarak da bilinmektedir. Bir bölümü sazlıklarla kaplı olan göl, kuzeybatısında yer alan derin geçit deresi ile beslenmekte ve fazla

suyunu doğrudan Karadeniz'e akıtmaktadır. Göl, longozların bir parçası olduğu için turizmde değer taşıyan niteliklere sahiptir.

Bölgede Longoz Ormanları'nın içinde bulunan ve buradaki doğal yaşamın bir parçası olan çeşitli sulak alanlar bulunmaktadır. Bunlar Erikli, Pedina (Koru), Hamam ve Saka Gölleri'dir.

Cehennem Şelaleleri: "Kırklareli'nde birisi size 'cehenneme kadar yolun var...' dediğinde sakın alınmayın" diyor bir doğa gezgini. Çünkü doğanın başka bir armağanı, "ancak bu kadar güzel olabilir" dedirten başka bir güzellik var Kırklareli'nin Vize İlçesi'ne bağlı Kızılağaç Köyü'nde. Bölgedeki Kerevit Dere üzerinde bulunan ve suyun yıllar boyunca milim milim kayaları oyarak oluşturduğu bir doğa harikası Cehennem Şelaleleri. Şelaleler doğa yürüyüşü tutkunları için eşsiz bir fırsat sunmaktadır. Doğa tutkunlarının uğrak yeri olan Kerevit Dere mevkii üzerinde irili ufaklı birçok şelale göze çarpmaktadır, ancak kayalıkların arasına saklanmış bir güzellik olan Cehennem Şelaleleri bunların en büyüğüdür.

Çifte Kaynaklar (Sergen): Vize'nin Sergen Beldesi yakınlarında bulunan Çifte Kaynaklar, Istranca Ormanları'nın yemyeşil orman dokusu içerisinde berrak sularıyla bir dizi yükseltiden akıp gölcükler yapan küçük şelaleler dizisinin görülebileceği bir mevkidir. Son yıllarda özellikle fotoğraf ve doğa yürüyüşçülerinin tercih ettiği parkurlardan birini oluşturmaktadır.

MÜZELER

Kırklareli Müzesi

Müze binası, 1894 yılında belediye hizmet binası olarak yaptırılmıştır. Müze yapılması amacıyla Kültür Bakanlığı'na tahsis edilen binada bakım-onarım faaliyetine 1983 yılında başlanılmış ve faaliyetler 1993 yılında tamamlanmıştır. Tarihi binanın müze olarak düzenlenmesi çalışmaları ise Aralık 1990 tarihinde başlatılmış ve müze 14 Ocak 1994 tarihinde ziyarete açılmıştır.

Bodrum üzerine iki kat olarak inşa edilen yapının dört cephesinde kemerli pencereler yer almakta ve girişte dört sütuna oturan cumba bulunmaktadır. Üst katta Arkeoloji ve Etnografya seksiyonları, giriş katında ise Tabiat Sergi Salonu ziyaretçileri karşılamaktadır.

Esas amacı, Kırklareli ve çevresinde geç kalınmış olan tarihi araştırmalara merkez olmak, çeşitli bilimsel kuruluşlara yardım ve öncülük etmek olan Kırklareli Müzesi'nde 2004 yılı istatistiklerine göre 610 adet etnografik, 1487 adet arkeolojik, 2285 adet sikke, 15 adet mühür ve mühür baskısı olmak üzere toplam 4397 adet kayıtlı eser mevcuttur. Bu eserler, tarihi seyir itibarıyla Prehistorik dönemlerden, Cumhuriyet dönemine kadar ulaşan tüm zaman dilimlerini içermektedir.

Yine Müze Müdürlüğü'nün asli görevi olarak yerine getirilen taşınmaz kültür ve tabiat varlığı tescilleri de dikkat çekici çokluktur. Bu amaçla ilde 106 arkeolojik, 3 kentsel, 4 tarihi, 13 doğal sit ve 246 adet de tek yapı olmak üzere, toplam 372 adet tescilli gayrimenkul yapı ve sit alanı bulunmaktadır.

Arkeoloji Seksiyonu: Kırklareli ve yakın çevresinde elde edilen eserlerden oluşmaktadır. Sergi çeşitli deniz-kara canlı türleri ve ağaç fosilleri ile başlamakta; daha sonra kronolojik sıra itibarıyla Neolitik

Dönemden Roma Dönemi sonlarına kadar bir seyir takip etmektedir. Vitrinlerde ağırlıklı olarak *Kırklareli Aşağıpınar, Kanlıgeçit ve Tilkiburnu* yerleşim birimleri; *Vize Antik Tiyatrosu, Demirköy Fatih Demir Dökümhanesi ile Pınarhisar İslambey, Alpulu Höyüktepe, Dolhan ve Yündolan C tümülüslerinde* yapılan kazılar sonucu elde edilen eserler yer almaktadır. Burada ayrıca klasik dönemlerden, Osmanlı Dönemi'ne kadar süregelen ve kronolojik seyir takip eden bir de sikke vitrini bulunmaktadır. Eser sayısının günden güne artması ve bina yetersizliği nedeniyle, özellikle her Müzeler Haftası öncesinde arkeoloji vitrinlerinde eser değişimi yapılmaktadır. Halen bu bölümde 72 adet sikke ve 246 adet de çeşitli arkeolojik buluntu sergilenmektedir.

Etnografya Seksiyonu: Üst katta, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde 19. yy. - 20. yy. ilk yarısını tasvir eden köy yaşantısı konu edilmiştir. İkinci bölümde ise yine aynı dönemleri yansıtan "Kırklareli Şehir Odası" ünitesi yanında, çeşitli dönemlere ait giysi, takı vb. etnografik malzemenin yer aldığı vitrinler bulunmaktadır.

Tabiat Salonu: Müze girişinde zemin kattadır. Bu bölümde 76 türden 102 adet çeşitli canlı örneği tahnit edilmiş olarak, tabii ortamında ve ses efekti eşliğinde sergilenmiştir. Bu hayvan türlerinden bir kısmının nesli tükenmiş ya da tükenme tehdidi altındadır. Müzenin en yoğun ilgi gören bu bölümünün ziyaretçileri, çoğunlukla ortaöğretim öğrencileri, üniversitelerin biyoloji, tabiat bilimleri vb. bölümlerinin öğrenci ve öğretim elemanları ile çeşitli araştırmacılarıdır.

HÖYÜKLER

Kırklareli'nde halen kazısı devam etmekte olan Kırklareli *Aşağıpınar ve Kanlıgeçit* yerleşim alanlarının yanı sıra, *Tilkiburnu, Helvacı Şaban ve Koyunbaba* höyüklerinde yüzey araştırmaları yapılmıştır. Düz iskan yerleşim alanları yanında, çeşitli mağaralarda da tarih öncesi dönemlere ait yerleşim izlerine rastlanılmaktadır. Bunlardan en önemlisi Kırklareli merkez ilçeye bağlı, Kayalı Köyü yakınlarındaki Bedre Mağarası'dır.

Trakya'nın İlk Kenti Kanlıgeçit (MÖ 3200-2050) :

Kanlıgeçit Mevkii, Kırklareli Kentinin 300 metre kadar güneyindedir. Babaeski-Kırklareli demiryolu yerleşmeyi yarararak içinden geçmiştir. MÖ 3. Binyıla, İlk Tunç Çağı'na tarihlenen Kanlıgeçit, Balkanlar'da bilinen en eski kentsel yerleşim birimi ve Trakya'daki tek İlk Tunç Çağı Anadolu Koloni yerleşmesidir. Yerleşme, surla çevrili bir iç kale ve geniş bir alana yayılan konut alanlarından oluşmaktadır. Kanlıgeçit'te 1994 yılında başlayan kazı çalışmaları 2009 yılında sona ermiş ve aynı yıl iç kale kısmı restore edilerek açık hava müzesi olarak düzenlenmiştir.

Kanlıgeçit'te MÖ 3200 yıllarında başlayan yerleşim, MÖ 2400 yılına kadar Trakya ve Balkanlar'ın diğer kesimlerinde de olduğu gini ahşap mimarili, büyükçe bir köy olarak varlığını sürdürmüştür. Bu tarihte yerleşimin tümüyle yeniden biçimlendirildiği ve ilk kez Anadolu kültürlerinin etki alanı içine girdiği görülmektedir.

Eski yapıların olduğu alan doldurularak yerleşim yeri höyük şekline getirilmiş ve böylelikle iç kaleyi çevreleyen savunma duvarlarının oturabileceği bir yükselti elde edilmiştir.

Yerleşimin bu evresinde çok sayıda Anadolu ithali çanak, çömlek, kil heykelcikler ve evcil at kemikleri bulunmuştur. Kanlıgeçit atın ilk evcilleştirildiği döneme ait, Türkiye’de en çok buluntu veren yer olmasının yanı sıra, İlk Tunç Çağı’nda oluşmaya ve daha sonraları Kültepe-Kaniş-Karum’dan da biline kervan yolunun en eski örneğidir. Kanlıgeçit, MÖ 2050 yılında tahrip edildikten sonra, bölgede bin yıl boyunca yerleşme olmamıştır.

“Avrupa Yolunda İlk Ayak İzleri: Aşağı Pınar Köyü”

Trakya’daki en eski çiftçi köy yerleşimi olan Aşağı Pınar, medeniyetin izlerini takip eden araştırmacılar için devrim niteliğinde buluntular elde etmelerini sağlayan şeyler ortaya koymuştur. Burada uygarlığın Anadolu’dan Avrupa’ya yayılışına dair çok ciddi ipuçları çıkmıştır. Anadolu’da MÖ 10.000 yıllarında başlayan çiftçi yerleşik yaşam, MÖ 6400 yıllarında Trakya’ya ulaşmış, buradan da Avrupa’ya doğru yayılmaya başlamıştır. Aşağı Pınar’da elde edilen yerleşim, Avrupa Medeniyeti’nin ilk izlerini barındırmaktadır.

Mimarinin büyük bölümünün ahşap olduğunu tespit eden arkeologlar, kalıntıların bu yüzden daha az ve korunmamış olduğunu belirtmişlerdir. Bu nedenle Avrupa uygarlık tarihinin anlaşılması açısından çok büyük bir öneme sahip bu yerleşimi topluma yansıtabilmek için, modelleme şeklinde farklı bir sergileme düzeni yapılmıştır.

Babaeski, Demirköy, Kofçaz ve Pınarhisar İlçe sınırları içerisinde de çok sayıda tarihi yerleşim alanı bulunmaktadır.

Vize Çömlektepe ve Karakoçaktepe Höyükleri

Vize şehir merkezinde de çok önemli iki höyük bulunmaktadır. Bunlardan Çömlektepe Höyüğü’nün, Tunç Çağı başlarından Roma döneminin sonlarına kadar kullanıldığına dair bulgular mevcuttur. Yapılan kazılarda Roma dönemine ait bir tiyatro, beraberinde pek çok kıymetli eser açığa çıkarılmıştır. Vize Höyüğü olarak bilinen ve aynı zamanda Vize Kalesi’nin de üzerinde bulunduğu antik yerleşim alanında, Roma döneminden kalan tarihi kalıntılar dikkat çekmektedir. Ayrıca Vize’nin yaklaşık 3 km kuzeyinde yer alan Karakoçaktepe’nin de tarih öncesi bir yerleşim alanı olduğu, araştırmacılar tarafından ileri sürülmektedir. Vize ve yakın çevresinde pek çok antik yerleşim merkezinin varlığı bilinmektedir.

TÜMÜLÜSLER

Tümülüs, en basit tanımı ile içerisinde mezar bulunan ve insanlar tarafından oluşturulmuş küçük yığma tepeciklerdir. Kırklareli il sınırları dahilinde şu ana kadar 92 adet tümülüs tescil edilerek koruma altına alınmıştır. Ancak muhtelif dönemlerde yapılan yüzey araştırmalarında, bu sayının küçük boyutlu Tümülüslerle beraber 200’den fazla olduğu sonucuna varılmıştır. Kırklareli tümülüslerinin Tunç

Çağrının sonlarından (M.Ö. 14.-13. yy.), M.S. 3. yüzyılın başlarına kadar geniş bir zaman sürecinde yapımlarının devam ettiği, yapılan kazılarla tespit edilmiştir.

Babaeski, Demirköy, Kofçaz ve Pınarhisar ilçe sınırları içerisinde çok sayıda tümülüs bulunmaktadır.

Doğu Trakya'da tümülüslerin en yoğun olarak bulunduğu bölge, Vize ve yakın çevresidir. Yapılan tespitlerde Vize ve bağlı köylerde, 40'ın üzerinde tümülüs sayılmaktadır.

Kırklareli Merkez

Eriklice Tümülüsü, Bedre Tümülüsü, Çifte Tümülüsler (2 adet), Kermedenler Yolu Tümülüsü, Üsküp Tümülüsü, Dokuzhöyük Tümülüsleri (8 adet)

Babaeski

Höyüktepe Tümülüsü, Yukarı Tümülüs, Aşağı Tümülüs, Demirkapı Tümülüsü, Çeşme Tümülüsü

Demirköy

Beş Tümülüsler, Sivrilere Tümülüsleri

Kofçaz

Devletliağaç Tümülüsü

Lüleburgaz

Kepirtepe Tümülüsü, Ahmetbey Tümülüsü, Umurca Tümülüsleri (4 adet), Eskibağlar Tümülüsü, Nişantaşı Tümülüsü, Ayvalı Tek Tümülüs, Sakızköy Büyük Tümülüs, Sakızköy Küçük Tümülüs

Pehlivanköy

İkiztepe Tümülüsleri (2 adet)

Pınarhisar

Haydarbaba Tümülüsü, Bağlar Tümülüsü, Pınaryolu Tümülüsleri (3 adet), İslambeyli Tümülüsü

Vize

Kıyıköy Vezirtepe Tümülüsü, Antepe Tümülüsü, Kadıköy Tümülüsü, Kanaltepeler Tümülüsü, Katırcı Tümülüsü, Kocatepe Tümülüsü, Çakıllı Tümülüsü, Okçular Tümülüsü, Akıncılar Tümülüsü, Çavuşköy Tümülüsü, Kocatepe Tümülüsü, Kaynarca Tümülüsü, Yarıktepe Tümülüsü, Üçtepe Tümülüsü I, Üçtepe Tümülüsü II, Üçtepe Tümülüsü III, A Tümülüsü, B Tümülüsü, Bağlartepesi Tümülüsü, Alibaba Tümülüsü, Yusuf Çavuş Tümülüsü, Buzağıdere Tümülüsü, Vize Tümülüsü, Müsellim Tümülüsü, Develitepe Tümülüsü, A Tümülüsü, Kovantepe Tümülüsü, Adsız Tümülüs, Pomak Hasan Tümülüsü, Hasbuğalı Tümülüsü, Tugay içindeki Tümülüsü, Tepe Çayırı Tümülüsü, Varlıktepe Tümülüsü, Ömertepesi Tümülüsü, Çiftliktepe Tümülüsü, Reco Tepe Tümülüsü, Kıyıköy Tümülüsü I, Kıyıköy Tümülüsü.

Menhirler

Megalitik (büyük taş), dikili anıtsal mezar taşlarıdır. Kırklareli ve yakın çevresinde çok sayıda görülen menhirlerin esas kullanım süreci Erken Demir Çağı'dır. Yükseklikleri ortalama 3 metreye varan dikit örnekleri Kırklareli Merkez, Erikler, Değirmencik, Ahmetçe köyleri ile Lüleburgaz İlçesi'nde görülmektedir.

Dolmenler

Trakya'da çok sayıda görülen 7ümülüslerin erken safhası olarak kabul edilen dolmenler, genel olarak Kırklareli'nin kuzey-kuzeybatı dağ yamaçlarında ve bu yamaçlara yakın ova eteklerinde sıralanmıştır. Bölgede kapaklı veya kapaklıkaya olarak da anılan dolmenler, yekpare yassı iri taşlardan, basit oda şeklinde yapılmış anıt mezarlardır. Şu ana kadar yapılan araştırmalarda Edirne'nin Lalapaşa ilçesi merkez olmak üzere, bir hat halinde Kırklareli'nin Demirköy ilçesi yakınlarına kadar ulaştığı tespit edilen dolmenlerin, Erken Demir Çağı (M.Ö. 1300-800) sürecinde kullanım gördüğü anlaşılmaktadır. Bu anıtsal yapılardan bir bölümü kısmen sağlam olarak *Kofçaz, Dereköy, Kadıköy, Kula, Geçitağzı, Kapaklı ve Düzorman* yakınlarında bulunmaktadır.

Demirköy İlçesinde dolmenlerin de bulunacağı tahmin edilmektedir.

Kofçaz İlçesi sınırları içerisinde de çok sayıda dolmen bulunmaktadır.

Dini Yapılar

Kırklareli Merkez

Kadı Camii: Kırklareli merkezinde Ahmet Mithat İlkokulu karşısında bulunmaktadır. Emin Ali Çelebi tarafından 1577 (H.985) yılında yaptırılmış olan cami, halen kullanılmakta olup, kare planlıdır. Daha önceden yakınında bulunan bir mahkemedan dolayı Kadı Camii denilmektedir. Bir diğer adı da Emin Ali Çelebi Camii olan yapının duvar bünyesi, üç cephede düzgün yonu köfeki kaplamadır. Alt sıra pencerelerinin söveleri ve mihrabı, çok iyi bir işçilikle köfeki taşından yapılmıştır. Hafifletme kemerlerinde köfekiye hakedilmiş kabartma dilimli ve kemer sivrisine yakın rozetler, caminin tek tezyinat özelliğidir. Tavan ve çatı ahşap olup, dört mahyalı ve üzeri alaturka kiremit örtülüdür. Minaresi camiye bitişik olup, çok köşeli kütüklüdür. Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından 2007 yılında restorasyonu yaptırılmıştır.

Beyazıt Camii: Kırklareli merkezinde Hatice Hatun Mahallesi'nde bulunmaktadır. İlk inşa tarihi 16. yüzyıldır. İkinci inşa, 1593-1594 (H.1002) tarihinde Güllabi AhmetPaşa tarafından yaptırılmıştır. Halen ibadete açık olup, kare planlıdır. Duvarların dış yüzleri alternatif tuğla sıkıştırımlı köfeki ve tuğla hatıl sıralıdır. İç tezyinatı ve çatısı ahşaptan, dört mahyalı, üzeri alaturka kiremit örtülüdür. Minare kaideden itibaren köfeki örgülüdür.

Karakaş Camii: Yeni Hükümet semtinde bulunan cami, 1628 (H.1110) tarihinde Karakaş Hacı Mehmet Bey tarafından yaptırılmıştır. Halen ibadete açık olan cami kare planlı, moloz taş, ahşap çatılı bir yapıdır. Eski caminin minaresi, kesme muntazam köfeki, tek şerefeli ve külahı kurşunludur. Yeni bina betonarmedir, minaresi kütüğe kadar yıkılmış, yeniden yapılmıştır. Sonradan ek bir son cemaat kısmı ilave edilmiştir. Çatısının üzeri marsilya kiremitleri ile örtülüdür.

Hızırbey Camii (Büyük Camii): Kırklareli merkezinde, çarşı içindedir. 1383 (H.785) yılında Köse Mihalzade Hızır Bey tarafından yaptırılmış, kare planlı bir yapıdır. Duvarların dış yüzleri, kubbe kasnağı ve minaresi düzgün yonu köfeki kaplamadır. Son cemaat kısmı ve avlu duvarı sonradan ilavedir. Minaresi kesme taş ve tek şerefeli, kütük kare ve külah kurşunludur. Büyük Camii olarak da bilinen yapı ibadete açıktır.

Kapan Camii: Yeni Belediye binasının yanında bulunmaktadır. 1640 (H.1050) yılında Karaca İbrahim Bey tarafından yaptırılmıştır. Diğer adı Karaca İbrahim Bey Camii olan yapı, halen ibadete açıktır. Bina esasen kare planlı olup, eski Müftülük binası sonradan ilave edilmiştir. Duvarların dış yüzü düzgün yonu köfeki kaplama ve taş dizileri arası tuğla hatılıdır. Çatısı dört mahyalı olup, ahşap üzerine marsilya kiremit kaplıdır. Minaresi muntazam kesme taş örgülü, tek şerefeli ve külah kesme taşlıdır.

Üsküpdere Camii: Merkez İlçe'ye bağlı Üsküpdere Köyü'nde bulunmaktadır. 1904 yılında yaptırılan cami, dikdörtgen mekânlıdır. Kadınlar mahfili ve son cemaat yeri bulunmaktadır. Tavanı ahşaptan olup, dört cephede sivri kemerli pencereleri bulunmakta ve minaresi tek şerefelidir.

Namazgah: Şehrin kuzeyinde bulunan bu mekan, 1930 yılına kadar mezarlık ve namazgah olarak kullanılmıştır. Halen çamlık ve park olarak faaliyette bulunmaktadır. Namazgah ve mezarlık iken mihraplı, ezan okunacak yeri bulunan ve bayram namazlarında kalabalık bir cemaati alabilen bir mekandı. Şimdi mesire yeri olarak kullanılmakta ve içinde kimliği meçhul bir yatır bulunmaktadır.

Kilise: Merkez İlçe'ye bağlı İnece Beldesi, Koyunbaba Köyü'nde bulunmakta ve kısmen sağlam durumdadır. Düzgün yonu kesme taş kaplama olup, köşe taşları çerçevesi olarak işlenmiştir. Çatı kısmı çökmüş haldedir.

Babaeski

Cedid Ali Paşa Camii: Köprü başında, asfalt üzerinde bulunmaktadır. 1555 (H.962) yılında Cedid Ali Paşa tarafından Mimar Sinan'a yaptırılmıştır. Halen cami olarak kullanılmakta olan bu yapı, 1832'de esaslı bir tamir görmüştür. Dört satırlık Türkçe inşa kitabesi ile on satırlık amir kitabesi mevcuttur. Kare bir plan üzerine kesme köfeki taşı kullanılarak yapılmış, üzeri kurşun kaplı büyük bir kubbe ile örtülmüştür. Birinin çatısı ahşap olmak üzere, birbirine ekleme yapılmış iki son cemaat yeri vardır. Tek şerefeli minaresi Balkan Harbi'nde (1912) Bulgarlar tarafından yıkılmış ise de sonradan tekrar yapılmıştır. Cami, Edirne'deki Selimiye Camii'nin küçük bir modelidir.

Fatih (Eski) Camii: Asfalt üzerinde tarihi çeşmenin arkasında bulunmaktadır. 1467 (H.871) tarihinde yapılmış ve halen ibadet amacıyla kullanılmaktadır. Moloz taş, dört duvardan ibaret olan bu caminin,

son cemaat kısmı ahşap, üzeri kiremit örtülüdür. Minaresi yıkılmış olup, sonradan şerefeden yukarısı ahşap olarak yapılmıştır. İç kapı üzerinde taşa hakedilen iki satırlık bir inşa kitabesi mevcuttur.

Lüleburgaz

Sokullu Camii: Halen ibadete açıktır. Müezzin mahfili, mihrap, minber ve şadırvan mermerdendir. Çatısı ahşap, saçakları dilimlidir. Tek şerefeli minaresi yeniden yapılmıştır.

Kadı Ali Camii: Lüleburgaz Eski Cami Sokakta bulunmakta, kare planlı, tek minareli bir yapıdır. Halen ibadete açıktır.

Pınarhisar

Hundi Hatun Camii (Cami-i Kebir): Cami-i Kebir Mahallesi'nde bulunan, 15. yüzyıla ait bir yapıdır. Sağlam ve ibadete açıktır. Önceleri kare planlı iken, sonradan cemaat mahalli kapatılarak dikdörtgen bir görünüm kazanmıştır. Duvarlar tamamen kesme taştan yapılmıştır. İhata duvarlarında büyük blokların görülmesi, evvelce kubbe olduğu fikrini kuvvetlendirmektedir. Mihrap, minber ve vaiz kürsüsü ahşaptandır.

Sadıkça Camii: Pınarhisar-İstanbul yolu üzerinde olan, 14. yüzyıla ait yapı ibadete açıktır. Kare plan üzerine, yarı ahşap bir yapıdır.

Erenler Camii: Pınarhisar Erenler Köyü'nde bulunmaktadır.

Kaynarca Kilise Kalıntısı: Pınarhisar Kaynarca Kasabası'nda, tahrip edilmiş durumda bir kilise kalıntısı bulunmaktadır.

Kaynarca Kaya Manastırı: Kaynarca Kasabası'nda, Bizans dönemine ait, kayaya oyulmuş, iki girişi bulunan manastır, halen depo olarak kullanılmaktadır. İçeride apsis, oturma setleri ve mumluk yerleri mevcuttur. Duvarlar harçla süslenmiştir.

Vize

Küçük Ayasofya (Gazi Süleyman Paşa Camii) Klisesi: Kale Mahallesi'nde iç ve dış surlar arasındadır. 6. yüzyılda Jüstinien döneminde yapılmış, 14.yüzyılın ikinci yarısında cami olarak düzenlenmiştir. Günümüzde kullanılmamaktadır. Kareye yakın dikdörtgen planlıdır. Üç apsisi bulunmakta olup, kubbesi on altı köşeli tanbur üzerine oturtulmuştur. Yapı, kubbeyi tutan 1.30, 1.40 cm çapında ayaklar ve bunların yanında (arasında) bulunan sütunlarla üç bölüme ayrılmıştır. Mermer olan bu sütunların başlıkları korinth stildedir. Sütunlar gibi halihazırda mevcut olmayan mozaikler, şekil itibarıyla Ayasofya ile St. İrene arasındaki kazıda bulunanlarla benzeşmektedir. Asıl binaya narteksten, tamamen Bizans stilindeki üç mermer söveli kapı ile girilmekteydi. Bir zamanlar kırık yazılar ve kadın heykellerinin yer aldığı bina, taş ve tuğladan inşa edilmiştir. Kubbe çapraz ve beşik tonozludur. Mihrap sonradan beton ilavedir. Minberi bulunmamaktadır. Binada tamamen kilise havası hakimdir. Yapı, muhtelif defalar

değişikliklere maruz kalmıştır. Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından 2007 yılında restorasyonu yaptırılmıştır.

Bu kilise hem mimarisi hem de Hıristiyanlar için sahip olduğu kutsal değeri ile bölgenin turizm alanında tanıtılmasında ön plana çıkmaktadır. Ayrıca, kilise ile ilgili birçok anlatı ve efsane mevcuttur. Turizm açısından bunların da tanıtım faaliyetleri içerisine dâhil edilmesi bölgeye olan ilgiyi attırmak için önemli bir avantajdır.

Hasan Bey Camii: Kale Mahallesi'nde, İlçe jandarma binasının karşısındadır. 14. yüzyılın sonlarında havra olarak kullanılmakta iken, Gelibolulu Hasan Bey adında bir zat camiye dönüştürmüştür. Minaresiz olduğundan, ayrıca şekil itibarıyla de adeta bir türbeyi anımsatmaktadır. Kare plan üzerine kalın duvar, iri kesme muntazam taş kaplama olup, kubbesi sekiz köşe tanbur üzerine oturtulmuştur. Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından 2007 yılında restorasyonu yaptırılmıştır.

Sadri Bey Camii: Kale Mahallesi'nde, 16. yüzyıla ait bir yapıdır. Ayakta üç duvar ve kemeri kalmıştır. Yanındaki çeşme de aynı yüzyıla aittir. Muntazam kesme köfeki taşından yapılmıştır. Cami avlusundaki şadırvan, Bizans başlıklı taşlarla süslüdür. Camiye bitişik olarak yine 16. yüzyıldan kalma bir hamam vardır. Geniş, fakat harap bir soyunma mahalli ve kurnasız harap bir sıcaklığı kalmıştır.

Kıyıköy Camii: Kıyıköy kasabasının girişinde bulunmaktadır. Geç Osmanlı dönemine ait olan yapı, kiliseden camiye dönüştürülmüş ve halen faal durumdadır.

Vize Mağara Manastırları: Vize Asmakaya Mevkii'nde, Bizans Dönemi eserleridir. Bir takım sıralı doğal mağaralardan yararlanarak, taş ustalarının şekillendirmesiyle meydana gelmiştir. Yakın çevresinde yine benzer özellikler taşıyan kaya mezarların varlığı da göze çarpmaktadır. Manastırın bir kısmı, hayvan ağılı olarak kullanılmaktadır.

Aya Nikola Manastırı: Kıyıköy Kasabası, Papuçdere yolu üzerinde güney yamaçta, kasabaya 700 metre mesafededir. Bizans Dönemi (6-9. yy) kaya manastırlarının en iyi örneklerindedir. Zemin katta kilise, daha aşağıda ayazma, üstte keşişlere mahsus bölümler bulunmaktadır. Kayalara oyularak meydana getirilmiş kademe halinde hücreler vardır. Kuzey tarafta merdivenle ayazmaya inilmektedir. Kilisenin doğusunda ikinci bir giriş daha bulunmaktadır. 19. yüzyılda Rumlar tarafından kaya galerilerinin önü ahşap bir girişle tamamlanmış, ancak bu bölüm daha sonra ortadan kaldırılmıştır.

Asmakayalar Mağara Manastırı: 9.yy Bizans dönemine tarihlenen yapılar topluluğu, bölgenin karstik yapısı içerisinde yer alan doğal mağaraların insan eliyle düzenlenmesiyle oluşturulmuştur. Vize Asmakayalar mevkiinde yer alan mağara manastırı şapel, mezar şapeli, keşiş hücreleri, tek nefli bir kiliseden oluşan bir yapılar topluluğudur. Ne yazık ki insan eliyle önemli tahribata uğratılmıştır.

ÇEŞMELER

Kırklareli Merkez

Kayalık Çeşmesi: Karacaibrahim Mahallesi'nde bulunmaktadır. 19. yüzyılın ikinci yarısında yapılmıştır. Halen faal olup, suyu boldur. Haznesi arkada, kare planlı köfeki iri kesme taşlardan yapılmıştır. Yalağı bulunan, sivri kemerli ve tek cepheli bir meydan çeşmesidir.

Büyük Cami Çeşmesi: Büyük Caminin Cumhuriyet Meydanı'na bakan tarafındadır. 19. yüzyılın sonlarına doğru yapılan çeşme, çoğu zaman Alman Çeşmesi olarak da anılır. Neo-Klasik stilde, mermer kaplama, kare planlı ve basık sivri kemerlidir. Daha önce çarşı ortasında iken dört cephesi olan çeşme, şimdi üç cephelidir. Aynaları kendinden kemerli, üzeri tablalı ve saçaklıdır.

Gerdanlı Çeşme: Tırnova Caddesi'nde Acem Geçidi Sokak'ta bulunmaktadır. 19. yüzyıl sonuna ait bu yapı, haznesi ile beraber kare plan üzerine inşa edilmiş, tamamen köfeki taştan yapılmıştır. Ön ve sağ cephesi basık sivri kemerli, diğer yüzleri düz olan, ikiyüzlü yüksekçe bir meydan çeşmesidir.

Kocahıdır Çeşmesi: Eski İstanbul yolu üzerinde bulunmaktadır. 19.yüzyılın ikinci yarısına ait olan yapı kare planlı ve haznesi arkadadır. Basık sivri kemerli, tek yüzlü ve saçaklıdır. Her tarafı çimento harçla sıvandığı için duvar bünyesi belli değildir.

Kayyumoğlu Çeşmesi: Eski İstanbul yolunda bulunmakta olup, 1768 (H.1182) yılında yapılmıştır. İlk inşa ve onarım kitabeleri mevcuttur. Haznesiyle beraber kare planlı, yuvarlak kemerli, tek yüzlü bir çeşmedir. Üzeri beşikörtülü, tamamen köfeki taştan yapılmış bir meydan çeşmesidir.

Kapan Çeşmesi: Yeni Belediye Binası yanında, Kapan Camii'nin önündedir. 1771 (H.1185) tarihinde yapılmış olan çeşmenin altı beyit halinde Osmanlı Türkçesi'yle yazılmış inşa kitabesi bulunmaktadır. Kare planlı olan çeşme, sonradan mermer, çimento ve mozaikle onarıldığı için orijinalliğini kaybetmiştir.

Boyacı Çeşmesi: Namazgâh Caddesi'nde bulunan çeşme, 1771 (H.1185) yılında yapılmıştır. Faal olan çeşmenin diğer adı Kolancı'dır. Kare planda ve haznesiyle birlikte inşa olmuştur. Taş bir meydan çeşmesi olup, sonradan çimento ile sıvandığı için orijinalliğini tamamen kaybetmiştir.

Karaumbey Çeşmesi: Karaumur Caddesi'nde bulunmakta olup, 1844 (H.1260) yılında yapılmıştır. Daha önceden dört cepheli iken, şimdi iki cepheli bir görünümde olan çeşmenin arka cephesinden Gerdanlı suyu akmaktadır. Haznesiyle kare planlıdır. Yapı bünyesi köfeki taşından olup, yuvarlak kemerli bir meydan çeşmesidir.

Söğütlü Çeşmesi: Söğütçük semtinde olup, 19. yüzyılın ikinci yarısında yapılmıştır. Önceden çukur çeşme stilinde, toprak seviyesinden birkaç basamak alttaydı. Kare planlı, çimento harçlıdır. İki yüzündeki büyük gözlerden devamlı bol su akmaktadır.

Kadı Çeşmesi: Kadı Camii karşısında bulunan çeşme, 1568-69 (H.976) yıllarında yaptırılmıştır. Kare planlı olup, her tarafı köfeki taşıyla kaplanmıştır. Klasik, basık sivri kemerli, tek yüzlü bir meydan

çeşmesidir. Saçak silmesinden sonra yapılan ilave ile üzeri yükseltilmiş olduğundan, tonozlu küçük kubbesi görülmez.

Paşa Çeşmesi: Kurupaşa Çeşme Sokakta bulunmaktadır. Yapım tarihi bilinmeyen çeşme, haznesi ile birlikte inşa edilmiştir. Basık sivri kemerli, tek yüzlü bir çeşmedir. Çimento ile onarılmaya çalışıldığı için orijinaliği bozulmuştur.

Hapishane Çeşmesi: 19. yüzyılın ikinci yarısında yapılan çeşme, eski cezaevinin dış köşesinde bulunmaktadır. Haznesi ile birlikte kare plan üzerine, köfeki taşından inşa edilmiştir. Yuvarlak kemerli, iki yüzlü bir meydan çeşmesidir. Ayna taşı yerine kemer içlerine, taşta kendinden ayna yerleri yapılmıştır. Çeşmeye bitişik durumdaki eski hapishane binası sonradan yapılmıştır.

Babaeski

Dördüzlü (Dört Yüzlü) Çeşme: Asfalt üzerinde, hamam karşısında bulunmaktadır. 17. yy yapısıdır. Şehir suyu akıtmakta olan çeşmenin kitabesi Bulgar istilasında kazınmıştır. Kesme köfeki taştan, dört cepheli ve kubbeli bir meydan çeşmesidir. Halen tek yüzü faal olup, Edirne'nin klasik çeşmeleri tipindedir.

Belediye Çeşmesi: Kare kaide üzerine prizma şeklinde olup, 3,5 m. yüksekliğinde, üzeri kubbe gibi köfeki taşı ile yapılmış, dört cepheli bir meydan çeşmesidir.

Lüleburgaz

Çarşı (Orta) Çeşmesi: Cedit Müslüm Bey Mahallesi, Turgut Bey Caddesi'nde, 1667 (H.1078) yılında yapılmış olan çeşme, 4. Mehmet (Avcı) Çeşmesi olarak da bilinmektedir. Halen sağlam ve faal olup, cephe aynasında talik yazı ile beş mısralık ilk inşa kitabesi bulunur. Dört köşe ve dört cepheli olup, her yüzü kare şeklinde bir meydan çeşmesidir. Üzeri kubbe ile örtülü, duvarlar kesme köfeki taşındandır.

Zafer Çeşmesi: Balkan Harbi'nden sonra Bulgar işgalinden kurtuluşun anısına dikilen Zafer Çeşmesi, önceleri kasıtlı olarak yıktırılmış ise de tekrardan aslına uygun olarak restore ettirilmiştir. Köfeki kesme taştan, köşeli bir sütun görünümündedir.

Vize

Cemilzade Mahmut Ağa Çeşmesi: Hamam Caddesi, Kale Mahallesi'nde bulunmakta olup, 16. yüzyıl yapısıdır. Çeşme üzeri ufak kubbelidir. Kare planlı, iki oluklu ve yalaklı meydan çeşmesidir. 1838 yılında tamir görmüş, muntazam kesme köfeki taşlardan yapılmıştır.

Ferhat Bey Çeşmesi: Mimar Sinan Mahallesi, Hamam Sokak'ta bulunan çeşme ilk olarak 16. yy'da Ferhat Bey tarafından yaptırılmıştır. Çeşmenin kitabesi Kırklareli Müzesi'ndedir. Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restorasyon projeleri kapsamına alınmış olup, Anıtlar Yüksek Kurulu'nun onayından sonra restorasyon çalışmalarına başlanacaktır.

Sultan Çeşmesi: Bulaca Mahallesi, Asmakaya yolu üzerindedir. 1770 (H.1184) tarihinde yapılmıştır. Cephesinde altı satırlık Osmanlıca kitabesi vardır. Mermerden sivri kemerli, üç yalaktır. Suyu devamlı akmaktadır.

HAMAMLAR

Kırklareli Merkez

Hızırbey Hamamı (Çifte Hamam): Kırklareli merkezinde, Cumhuriyet Meydanı'nda bulunmaktadır. 1383 (H.785) yılında yaptırılmıştır.

Babaeski

Babaeski Fatih Hamamı: Hükümet binası yanında, asfalt üzerindedir. Halen faal durumdaki yapı, tek klasik tip, kargir camekanlıdır. Üstü çatı, dış kısmı çimento ile sıvanmış ve yapı tarzı belli değildir. Kurnalar ile döşeme mermerden olup, orijinaldir.

Lüleburgaz

Sokullu Hamamı: Halen özel şahıslar tarafından amacı dışında işletilen yapı, Türk klasik hamamlar tipinde çifte hamamlıdır. Üstü kubbelidir, etrafında faal durumda 11 adet dükkân vardır.

Vize

Vize Hamamı: Vize Kale Mahallesi, Hamam Caddesi'ndedir. Geç Osmanlı ve Erken Cumhuriyet dönemi özellikleri taşıyan hamam, yakın zamanlara kadar kullanılmaktaydı. Kadınlar kısmı saman deposu olarak kullanılan hamamın, erkekler kısmı sağlamdır. Aynı bölgede yıkık, harabe durumda bir hamam kalıntısı daha vardır.

Liman Hamamı: Kıyıköy Kabasası'nda, Geç Osmanlı Dönemi yapısıdır. Güney surları altında yıkılmış, kullanılmaz vaziyettedir.

KÖPRÜLER

Kırklareli Merkez

İnce Köprüsü: Merkez İlçe'ye bağlı İnce Kasabası girişinde yer almaktadır. 1891 yılından önce, askeri amaçla ahşap olarak yapılmıştır. Uzunluğu yaklaşık olarak 150 metre olan köprü, 1940 yılında bugünkü şekliyle yeniden yapılmıştır.

Babaeski

Babaeski Köprüsü: 1633 (H.1043) yılında 4. Murat devrinde yapılmıştır. Muntazam kesme taş kaplı, kargir bir köprüdür. Nehir taşıdığı zaman zedelenmemesi için, 6 kemerli köprünün kemer aralarında

büyük delikler bulunmaktadır. Nöbet hücreleri birer dantel gibi taş işlemedir. Kuzeydeki nöbet hücreleri aslına uygun olarak yeniden yapılmıştır.

Alpullu (Sinanlı) Köprüsü: 16. yy ortalarında Sokullu Dönemi'nde yapılmıştır. Mimar Sinan'ın en muhteşem abide köprüsüdür. Sivri kemerlidir. Koca Sinan, bu büyük kemeri teşkil eden 76 cm'lik çevre taşlarını da tek taş olarak kullanmıştır. Bu genişlikte kemer taşına hiçbir köprüde rastlanmaz. Bu taşların boyları 2,5 metreyi bulmaktadır. Korniş profili aynı olup, korkuluk taşı ile dış yüzleri birleştirilmiştir.

Lüleburgaz

Sokullu Mehmet Paşa Köprüsü: Lüleburgaz girişinde, İstanbul-Edirne asfaltı üzerinde bulunmakta olup, 1569 (H.977) yılında yaptırılmıştır. Çevre taşları ince, menba tarafındaki orta ayak detayları sağlamdır. Mansap tarafında, muntazam on iki köşeli bir planın yarısı üzerine resmedilen piramitten oluşan kısım, Lüleburgaz tarafında olan ayakta ilk şeklini muhafaza etmektedir. Diğeri ise sonradan ehil olmayan ustalarca, piramit yerine koni şeklinde yapılmıştır.

Küçük Köprü: Atatürk İlkokulu civarındadır. 1569 (H.977) tarihinde Sokullu Mehmet Paşa tarafından Mimar Koca Sinan'a yaptırılmıştır. Sağlam, tek gözlü, klasik tipte bir köprü olup, genişliği dört metredir.

Antik Tiyatro

Vize

Vize Antik Tiyatrosu: Tiyatro Çömlektepe'nin Güney eteğinde yer almaktadır. Bölgede bilinen tek Roma Dönemi tiyatrosu olma özelliğini taşımaktadır. M.S. 2. yy'la tarihlenen Geç Roma Dönemi eseri yapının oturma kademeleri, bunların arasındaki yollar, sahne binası ve orkestra bölümleri günümüze ulaşabilmiştir. Burada elde edilen çok değerli heykeltıraşlık eserleri Kırklareli Müzesi'nde sergilenmektedir.

Kırklareli Müzesi Başkanlığı'nda Trakya Üniversitesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü'nün katılımıyla 1995, 1996 ve 1997 yıllarında üç yıl süreyle devam eden Vize İlçesi'nde tiyatro kazısı sonucunda ortaya çıkarılmıştır. Tiyatro ortalama 4 bin seyirci kapasitesine sahip olup oturma ve yürüme basamakları tamamen mermerdir. Tiyatro alanından 1995 yılı kazı çalışmaları sırasında büyük boyutta bir kadın heykeli, 1996 yılı kazı çalışmalarında ise 4 adet sahne rölyefi bulunmuştur.

Tiyatronun mevcut mermer oturma yerlerinin ortaya çıkarılarak, sahnedeki dolgunun kaldırılması ve çatlayan mermer blokların onarılarak, restorasyon çalışmalarına geçilmesi gerekmektedir. Bu işlemlerin yapılması için de kazı alanındaki hafriyat alanını sınırlayan bir veya iki özel mülkiyetin kamulaştırılması ile yol vb. gibi bazı sorunların giderilmesi halinde anılan yer bir ören yeri haline getirilerek Kırklareli turizmine kazandırılacaktır.

KÜLLİYE

Lüleburgaz

Lüleburgaz Tavil Mehmet Paşa (Sokollu) Menzil Külliyesi: Külliye'nin banisi dua kubbesinde kervansaray geçişi sağlayan kapının üzerinde yazdığı üzere Tavil Mehmet Paşa, dönemin sultanı ise Sultan Selim (2. Selim) Han'dır. 1569 yılında yapıldığını yine kervansaray kitabesinden öğrenilebilir. Dua kubbesinden cami-medrese bölümüne geçilen kapı üzerindeki ikinci kitabede yazılanlar da bu bilgileri doğrulamaktadır.

Sokullu Külliyesi'ne dair risaleler, mimari ve üslup özellikleri bize Mimar Sinan ve Hassa Ocağı mimarlarının külliye'nin yapımında çalıştıklarını işaret etmektedir. Mimar Sinan'ın Selimiye'de dehaya ulaşmış ona ustalık unvanını kazandıracak o müthiş eserinden önce yaptığı önemli eserler arasında yer almaktadır.

Lüleburgaz Sokullu Külliyesi iki ana eksenli olarak değerlendirilebilir. Birinci eksen doğu-batı doğrultusunda uzanan "Arasta Ekseni"dir. Bu eksen kuzeydeki dini ve medrese yapılar bütünü, kervansaray'a ait yapılar bütününden ayırır. Doğu yönünden gelen kervan yolu sağlı sollu çarşıların olduğu arasta yolundan geçerek Lüleburgaz deresi üzerindeki Taşköprü yönüne doğru uzanıp gitmektedir. Arastanın orta yerinde bulunan dua kubbesi kuzeyde ve güneydeki yapılar bütünü birleştirmektedir. Bu dua kubbesi günümüzde dahi külliye'nin en baskın parçaları arasında dimdik ayakta durmaktadır.

Külliye'ye ait ikinci eksen ise güneydeki sıbyan mektebinden başlayıp, cami mihrabı, cami ve medresenin ortak kullandığı avludaki şadırvan ile dua kubbesi ekseninde güney-kuzey doğrultusunda uzanan mihrap (kible) eksenidir.

Hamam, arasta, tuvaletler, sıbyan mektebi, suyolları, kaldırımlar gibi diğer bütünleyici yapılar ise külliye etrafında yaşam alanlarının, mahallelerin geliştiğini, ticaret hayatının ve sosyal hayatın canlılığının gözetildiğini ortaya koyar. İnşasında çoklu malzeme kullanımı, süslemelerdeki detaylar külliye'nin azametine layık örneklerdir. Taş ana malzemedir. Köfteki ve mermer taş malzemeye, tuğla, moloz, alçı, demir, kurşun, ahşap ve vitray malzemeler eşlik eder. Her bir malzeme işlevsel olduğu kadar estetik yönüyle de dikkat çekmektedir.

Süslemeler daha ziyade cami binasında yoğunlaşmaktadır. Cami ve medresenin ortak kullandığı avluda bulunan şadırvan ise, 2. Mahmut döneminde eklendiği anlaşılan Barok üsluplu etekli çatısı, kalem işleri ve Sultan Mahmut tuğrası ile çok özel bir yere sahiptir.

TÜRBE, YATIR, ANIT VE MEZARLIKLAR

Kırklareli Merkez

Eski Mezarlık: İkizdere, Aşağıpınar yolu üzerindedir. Buradaki mezarların büyük çoğunluğu yeni mezarlık alanına nakledilmiş olup, sadece kuzeybatı kısmında kalan ve en eski mezarların bulunduğu bölüm tescil edilerek koruma altına alınmıştır.

Yatırlar: Mahya Baba, Balaban Baba, Sancaktar Baba (yeri park olmuştur), Hamza Baba (camii yanında bulunmakta), Baba Pınarı, Karahıdır, Kocahıdır, Helva Baba, Arapşah Baba (Karacaibrahim Mahallesi'nde), Gül Baba (Paşa Camii Batısında), Namazgah Baba, Ali bin Hızırbey (kitabesi bulunmakta, mermer baş taşında "El merhum el mağruf, Es-Said, Eş-Şehid, Ali bin Hızır, Tarih Fi Şehr-i Muharrem, sene 987" ibaresi bulunmaktadır.) adıyla anılan muhtelif yatırlar mevcuttur.

Niğdeli Ethem Onbaşı Anıtı: Taş Tabya önünde bulunmaktadır. Balkan Harbinde kahramanlık göstermiş olan Ethem Onbaşı'nın anısına, 1969 yılında yaptırılmıştır.

Karahıdır Anıtı: Varna Savaşında, düşman kralının başını keserek, savaşın Türkler lehine sonuçlanmasını sağlayan Karahıdır anısına, Mutasarrıf İbrahim Süreyya tarafından 1914 yılında yaptırılmıştır.

Kofçaz

Gül Baba Yatırı: Ahmetler Köyü mezarlığı yanında, hakim bir tepe üzerindedir. Her yıl geleneksel olarak kurban kesilmekte ve pek çok kişi bu kurban geleneğine iştirak etmektedir.

Topçu Baba Yatırı: Topçular Köyü Mezarlığı içerisinde yer almaktadır. Gül Baba geleneksel kurban töreni gibi, her yıl geleneksel olarak Topçu Baba Kurbanı da yapılmakta ve pek çok kişi iştirak etmektedir.

Ayrıca Topçular Köyü'nde Kanlıkaya Babası, Erenler Bayırı Babası ve Ahmet Baba Türbesi; Kocatarla Köyü'nde Deliklikaya ziyaret yeri; Tatlıpınar Köyü'nde Kalfa Baba Yatırı; Malkoçlar Köyü'nde Höyük Baba Yatırı; Ahmetler Köyü'nde ise Kızıl Deli Yatırı, Kara Baba Yatırı, Yağmurlu Baba Yatırı ve Kuru Baba Yatırı bulunmaktadır.

Lüleburgaz

Zindan Baba Türbesi: Hükümet binası yanında yer almaktadır. Sağlam durumda bulunan Zindan Baba Türbesi, Bursa tipi türbeleri anımsatmakta ise de esas mahiyeti tam olarak bilinmemektedir. Tuğla ve köfeki taşından yapılmıştır. Daha önceden binanın üzerinde tahtadan bir saat kulesi bulunmakla birlikte, sonradan yıkılmıştır. İçindeki mezar, Bulgar ve Yunan askerleri tarafından tahrip edilmiştir. Üç katlı olan binaya kuzeydoğu cephesindeki küçük bir kapıdan girilmektedir. Dikdörtgen prizma şeklinde yükselen kulenin üstünde silindirik şekilde bir karnak yer alır. Her katta, kare tabanlı tek bir hacim bulunur. Yapının bodrum katında, beşik tonoz örtülü 3.70x3.90 metre boyutlarındaki türbe kısmı yer almaktadır.

Pınarhisar

Binbir Oklu Ahmet Bey Türbesi: Erenler Köyü girişinde bulunmaktadır.14. yüzyılın ikinci yarısında yapılmış, sekiz köşeli, her cephesinde sivri kemerleri bulunan, kapı büyüklüğünde yedi penceresi olan bir yapıdır. Duvarlar kalın, muntazam kesme köfeki taş kaplamadır. Kubbe sekiz köşeli tambur üzerine oturtulmuştur. Orijinalinde kurşun kaplı iken, halen çimento sıvalıdır. 14. yüzyıla ait olan içindeki yapı, 16. yüzyılın mimari karakterini taşımaktadır.

SİVİL MİMARİ ÖRNEKLERİ

Kırklareli Merkez

Arasta (Bedesten): Kırklareli Merkezi'nde, Hızırbey Hamamı'na bitişik inşa edilmiştir. 1383 (H.785) yılında ticari amaçla yapılmıştır.

Vakıf Dükkanları: Kırklareli Merkezi'nde, Hızırbey Hamamı yakınında Karaumur Caddesi'nde yer almakta olup, 17 – 18. yy. yapısı olduğu tahmin edilmektedir.

Şaraphane: Namazgâh Caddesi'nde yer almakta, duvarları sağlam, ancak çatı kısmı yıkık bir binadır. Esas işlevi hakkında kesin bilgi bulunmamakla beraber, plan itibarıyla dini bir yapıdan ziyade, işyeri görünümü hâkimdir.

Eski Kırklareli Evleri (Binalar): Şehrin muhtelif yerlerinde bulunan mimari örnekler, çoğunlukla 19. ve 20. yy. başlarına ait yapılarıdır. Bir kısmı, Neo-Klasik stilde Rum ustalar tarafından yapılmış ve halen mesken veya idari yapı olarak kullanılmaktadır.

Tarihi Yayla Mahallesi: Bu mahalle eski Türk, Rum ve Yahudi evlerinin bir arada olduğu bir yerleşim merkezidir. Koruma alanı olarak ilan edildiği için evlere hiçbir şekilde müdahale edilmesi mümkün değildir. Bölge sakinleri ve turizmciler koruma alanı ilan edilen evlere bir çivi dahi çakmanın yasak olduğunu, bu sebeple evleri göz göre göre kaderine terk edildiğini; bu alanda acilen yenileme çalışmalarına başlanması gerektiğini ve bu tarihi dokunun turizme kazandırılması için adım beklediklerini ifade etmekte. Son yıllarda çeşitli kurumlar ve şahıslar aracılığıyla mahallede bulunan evlerin büyük bölümünde restorasyon çalışmalarının başlatıldığını, ilerlemenin yavaş devam etse de umut verici olduğunu ifade etmeden geçmemek gerekir.

KALELER

Kırklareli Merkez

Yoğuntaş (Polos) Kalesi: Kırklareli'nin Yoğuntaş Köyü'nde bulunmaktadır. Oldukça harap durumdaki kalenin Helenistik dönemden önce, yani II. Philip (Flip) zamanında, M.Ö. 4. yy ortalarında yapıldığı ileri sürülmektedir.

Koyva Kalesi: Merkez İlçe'ye bağlı Kuzulu Köyü yakınlarında olup, M.S. 3-4. yy.'da yapıldığı tahmin edilmektedir. Oldukça harap durumdadır. Çok az temel kalıntısına ve galerilere tesadüf edilmektedir. Bu yapının kale olmaktan ziyade, bir gözetleme kulesi olma ihtimali yüksektir. Kalıntıların 500 metre güney istikametinde, yaklaşık olarak aynı dönemlere tarihlenen mağara manastırları bulunmaktadır.

Yukarıda belirtilen kaleler dışında tahrip edilmiş veya kısmen korunabilmiş kale ve kule kalıntılarının sayısı bir hayli fazladır. Bunlardan bir bölümü; Eriklice Kalesi, Demircihalil Kalesi (2 adet), Karakoç Keçi Kale, Erikler Has Kale, Düzorman Köyü Kalesi, Koruköy Kalesi, Dereköy Kale Kaynakları Kalesi, Yündolan Kalesi (2 adet), Üsküp Asarcık Kalesi, Çukurpınar (Sazara) Kalesi, Armağan Kalesi, Armutveren Kalesi, Beypınar Kalebayırı Kalesi'dir.

Demirköy

Yapılan az sayıdaki yüzey araştırmalarında, Demirköy civarında bir takım kale ve gözetleme kulelerinin bulunduğu görülmüştür. Bunlardan bir kısmı; Hamdibey Köyü Tepebaşı Kalesi, Gökyaka Köyü Kılıçtepe Kalesi, Sislioba Kaletepe Kalesi ve Sivrilere Kalesi'dir.

Koçaz

Koçaz yakınlarında önemli oranda tahrip edilmiş olmakla birlikte, çok sayıda Yukarı Kanara Kaleleri'dir.

Lüleburgaz

Lüleburgaz Kale Surları: Edirne-Lüleburgaz karayolu üzerinde, şehrin girişinde yer almaktadır. Çoğunlukla tahrip edilmiş olmakla birlikte, ayakta bulunan kısmı üç metreye varan yükseklikte ve 50 metreyi aşan iki ayrı blok halinde günümüze ulaşabilmiştir. Roma temelleri üzerine inşa edilmiş, Erken Bizans dönemi yapısı olan bu kalıntılar taş, tuğla örgülü duvar sistemine sahiptir.

Pınarhisar

Pınarhisar Kalesi: Bizans dönemine ait kalenin, İlçe'nin muhtelif yerlerindeki kalıntıları hala ayakta. Kasaba içinde üç burç temeli ve birçok duvar izlerine ulaşmak mümkündür. Yuvarlak burçlar birer metre ara ile tuğla hatlı takviyelidir. Bazen kesme taş da göze çarpmaktadır. Genel olarak dondurulmuş moloz taşlarla kaplama yapılmıştır.

Ayrıca Pınarhisar İlçesi'ne bağlı bazı köylerde de kale kalıntıları görülmektedir. Bunlardan bazıları, Çayırdere Köyü Çayırköy Kalesi, Evciler Köyü Manastır Tepe ve Mahya Tepe Kaleleri, Yeniceköy Kalesi ve Erenler Hisarcık Tepe Kaleleri'dir.

Vize

Vize Kalesi: Kale Mahallesi'nde şehrin kuzey ve batısını kuşatmaktadır. İlk inşasının M.Ö. 72-76 yıllarında olduğu tahmin edilmektedir. Daha sonra Bizans Dönemi'nde (527-565 yıllarında) Jüstinyen tarafından tekrar ihya edilmiştir. Muntazam kesme iri taşların üst üste yerleştirilmesi ve aralarının sağlam bir harçla bağlanması suretiyle yapılmıştır. Bu eski surlar yumuşak sarımtırak taş bloklardan yapılmıştır. Kaplama taşlar gerisinde dolma inşaat vardır. Temeldeki iri kitleler 50x80 ile 100x150 cm arasındadır. Şehrin kuzeyindeki sur bedenlerinde muntazam kesilmiş mavimtrak taşlar da

kullanılmıştır. Bu yapının, Geç Bizans Dönemi'nde (Paleologlar Devri) yeniden yapıldığı anlaşılmaktadır. Kale, iç ve dış kale olmak üzere iki kısımdan meydana gelmiştir. Yüksek burç ile güneybatısındaki dere kenarında bulunan hâkim burcun yapımına 12. yüzyıl sonu Commenler devrinde başlanmış, Paleologlar zamanında tamamlanmıştır. Halen eski Vize şehri surlarının batı ve güney kısımları ayakta. Batı tarafındaki surlar üzerinde birkaç burç, bunların önünde su yollarını korumak üzere yapılan bir burç daha vardır. Güney surları 3-4 metre yüksekliğine kadar korunabilmiş büyük taş bloklarla yapılmıştır. Surlar bazı yerlerde kaybolmakta ve bazı yerlerde binaların altında görülmektedir. Güneyde beşgen, kuzeyde dörtgen iki burç daha vardır ki yüksekliği altı metreyi bulmaktadır. Yapı şekilleri birbirinin aynı olup, kapı uzunluğu dört metredir.

Kıyıköy

Kıyıköy Kalesi: Kıyıköy Kasabası'nı önemli oranda kuşatan, Bizans Dönemi'ne (6. yy) ait, Jüstinyen devrinde yapılmış bir kaledir. 9 ve 10. yüzyıllarda tamir gördüğü üzerindeki harçtan anlaşılmaktadır. Kale, güneyde Kazandere, kuzeyde ise Pabuçdere arasında denize doğru uzanan bir yamaçta kurulmuştur. Kalenin batı cephesi düz araziye inmektedir. Doğu cephesi ise zemine kadar tahrip edilmiştir. Yıkılmayan yerlerinden surların kesme muntazam taşlarla kaplı, içinin moloz dolgu olduğu anlaşılmaktadır. Bu bölümde duvar kalınlığı 2.20 metre, yükseklik ise 2.50 metre dolayında korunmuştur. İkinci kapının yanındaki surların yüksekliği 5 metreyi bulur. İkinci burç bugün mevcut değildir. Buradaki surlar 6 metreye kadar yükselmektedir. Güney surlarının güneyinde gizli kapısı olup, kaleden bu kapıya 180 basamak merdivenle inilir. Saray kapısı bugüne kadar iyi korunmuştur. Tuğla üzerine kesme blok taş kaplamadır. Üçüncü burçtan altıncı burca kadar 13 metre genişliğinde bir müdafaa hendeği vardır. Vize kapısı, taş ve tuğla hatıllarla örülmüş, Kültür Bakanlığı İstanbul Rölöve Müdürlüğü tarafından 1991 yılında restore edilmiştir. Bunların yanında Vize'ye bağlı bazı köylerde de birtakım kale ve kule kalıntıları bulunmaktadır. Bu kalıntılardan şimdilik tespit edilebilenler Akpınar Köyü'nde dört kule kalıntısı, Hamidiye Köyü'nde kale kalıntısı, Kızılağaç Çingene Kalesi ve Pazarlı yakınlarında kale-kule kalıntılarıdır.

